

การบัญชีสังคมและความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีต่อความยั่งยืน
ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

SOCIAL ACCOUNTING AND CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY ON THE SUSTAINABILITY
OF LISTED COMPANIES IN THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND

ชินกมล สินบางหว้า

Chuenkamol Sinbangwa

คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

School of Accountancy, Sripatum University

บทคัดย่อ

การบัญชีสังคมและความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทต่อสังคมเป็นแนวคิดในการนำเสนอข้อมูลทางบัญชีในการดำเนินธุรกิจ โดยที่ผู้ประกอบการนั้นให้ความสำคัญเกี่ยวกับจิตสำนึกด้านความรับผิดชอบต่อสังคม สิ่งแวดล้อม และมีจรรยาบรรณในการดำเนินงาน โดยสามารถถ่ายทอดออกมาเป็นภาพลักษณ์ที่ดีของบริษัท เพื่อตอบสนองความคาดหวังของสังคมส่วนรวมและคำนึงถึงผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้เสียกับบริษัทด้วย ในด้านความสำคัญของความรับผิดชอบต่อสังคมนั้นนับวันจะยิ่งมีความสำคัญต่อบริษัท โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพราะบริษัทเหล่านั้นเป็นบริษัทที่ต้องการการเป็นที่ยอมรับเป็นอย่างมาก เนื่องจากข้อมูลการดำเนินธุรกิจและข้อมูลทางบัญชีของบริษัทนั้น มีผลต่อการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจและสังคม ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจึงได้กำหนดให้บริษัทดังกล่าวจะต้องเปิดเผยข้อมูลด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมในรายงานประจำปีของบริษัท โดยการจัดทำและนำเสนอข้อมูลการบัญชีสังคมและความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างถูกต้องและเหมาะสมเพื่อสร้างความศรัทธาจากสังคม ทำให้สามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การบัญชีสังคม ความรับผิดชอบต่อสังคม ความยั่งยืนขององค์กร

Abstract

Social accounting and corporate social responsibility are accounting concepts to present accounting information in performing business then convey as an image to the society, considering accounting information which affects the society and stakeholders both directly and indirectly. Entrepreneurs in every kind of business need to pay attention in raising an awareness of social responsibility to respond to the expectation of the whole society, especially the companies registered in the Stock Exchange of Thailand that highly require acceptance since these companies are expected by the society to operate business with sense and ethics. Since accounting information of the companies registered in the Stock Exchange of Thailand affects economic and social decision-making, the Stock Exchange of Thailand requires these companies to disclose social and environmental information in annual report of the company to build up faith among the society. By preparing and presenting social account and corporate social responsibility correctly and properly, the company will be able to continue operating business with sustainability.

Keywords: Social Accounting, Social Responsibility, Organizational Sustainability

บทนำ

การบัญชีสังคมและความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทต่อสังคม หรือเรียกว่า การบัญชีความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility Accounting) เป็นแนวคิดทางการบัญชีรูปแบบใหม่ ซึ่งได้รับการกล่าวถึงอย่างกว้างขวางและได้มีการพัฒนาขึ้นจนกลายเป็นส่วนที่สำคัญส่วนหนึ่งของการดำเนินงานของธุรกิจ สาเหตุมาจากความเชื่อแบบเก่าๆ ที่เชื่อว่าผลการดำเนินงานที่เป็นกำไรเพียงอย่างเดียว หรือการลดต้นทุนและการสร้างรายได้เพิ่มจะสามารถตอบแทนผู้ถือหุ้นและจะทำให้สามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างยั่งยืนนั้นไม่สามารถใช้ได้กับธุรกิจในยุคนี้อีกต่อไป เพราะผู้บริโภคในยุคปัจจุบันนั้นได้ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม องค์กรหรือธุรกิจใดที่มีหรือผลิตผลิตภัณฑ์ที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมจะเป็นที่ยอมรับและได้รับการสนับสนุนจากผู้บริโภค เนื่องจากความสัมพันธ์อันดีต่อกัน จนก่อให้เกิดความเชื่อใจระหว่างผู้บริโภคและธุรกิจ ฉะนั้นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการสร้างความยั่งยืนในการดำเนินธุรกิจคือ การดำเนินธุรกิจที่ได้รับการยอมรับจากสังคม ซึ่งการจะดำเนินธุรกิจให้ได้รับการยอมรับจาก

สังคมนั้นจะต้องดำเนินธุรกิจโดยคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการตอบสนองต่อความคาดหวังของสังคมส่วนรวมและผู้มีส่วนได้เสียต่อธุรกิจอย่างจริงจัง (Putta, Sudsomboon & Zumitzavan, 2013)

จากการที่กระแสสังคมเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมในการดำเนินธุรกิจนั้นรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ สิ่งที่คุณประกอบการจะต้องทำเพื่อความยั่งยืนขององค์กรคือ การให้ความสำคัญกับการดำเนินธุรกิจที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจังและจริงใจ (Sustainable Business Development Institute, 2013) โดยการนำแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินธุรกิจเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความคาดหวังของสังคมได้อย่างแท้จริงถ่ายทอดออกมาในรูปแบบของการนำเสนอข้อมูลการบัญชีที่มีผลกระทบต่อสังคมและผู้มีส่วนได้เสียกับธุรกิจทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ใช่การนำเสนอเพียงผลประโยชน์หรือกำไรที่เป็นตัวเงินเพียงอย่างเดียวเท่านั้นอีกต่อไป (Rojanasukan & Srijunpetch, 2004) โดยข้อมูลบัญชีสังคมมีคุณลักษณะพิเศษคือ การสะท้อนถึงมูลค่าที่แท้จริง

ของการดำเนินธุรกิจเชิงคุณภาพ คำนึงถึงทั้งเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมไปพร้อมๆ กัน ซึ่งสามารถถ่ายทอดเป็นภาพลักษณ์ขององค์กรต่อสังคมและผู้มีส่วนได้เสีย ในการดำเนินธุรกิจอย่างมืออาชีพ โดยที่ข้อมูลการบัญชี สังคมนั้นเป็นข้อมูลที่ธุรกิจสมควรใจให้แก่สังคมและผู้มีส่วนได้เสียกับธุรกิจเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นธุรกิจที่ต้องการการเป็นที่ยอมรับของสังคมเป็นอย่างมาก

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจึงได้กำหนดให้ผู้ดูแลกิจการของบริษัทต้องทำรายงานและต้องเปิดเผยข้อมูลด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ในรายงานประจำปีของบริษัท การเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปีนั้นต้องจัดทำอย่างถูกต้องและเหมาะสม (The Stock Exchange of Thailand, 2016) เพราะเป็นสิ่งที่จำเป็นและมีความสำคัญต่อผู้ใช้งบการเงินในการนำไปใช้ในการตัดสินใจ (Sincharoonsak, 2011) โดยการเปิดเผยข้อมูลนั้นเริ่มในปี พ.ศ. 2550

ความหมาย แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคม

สมาคมนักบัญชีของประเทศอังกฤษได้ให้ความหมายของการบัญชีความรับผิดชอบต่อสังคมไว้ว่า “เป็นการบัญชีที่แสดงถึงต้นทุนและผลประโยชน์จากการดำเนินงานขององค์กรต่อชุมชน โดยข้อมูลนั้นจะเกี่ยวกับผลประโยชน์ทางการเงินหรือไม่เกี่ยวกับการเงินก็ได้” (Accounting Standards Steering Committee, 1975)

สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยให้ความหมายว่า ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การประกอบกิจการด้วยความดูแลใส่ใจต่อผู้มีส่วนได้เสีย เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม และมีจรรยาบรรณ ตลอดจนมีธรรมาภิบาลซึ่งเป็นเครื่องกำกับให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆ เป็นไปด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต โปร่งใส และยุติธรรม มีความตระหนักถึงผลกระทบทางลบต่อเศรษฐกิจ

สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยพร้อมจะแก้ไขเพื่อลดผลกระทบดังกล่าว (Corporate Social Responsibility Institute: CSRI, 2012)

ศูนย์พัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมได้ให้ความหมายว่า ธุรกิจเพื่อสังคม หมายถึง การที่ธุรกิจตระหนักและให้ความสำคัญกับการดำเนินธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการสร้างผลตอบแทนที่ดีในทางเศรษฐกิจเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่สำคัญคือการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทที่สำคัญของธุรกิจว่า นอกจากจะสร้างสรรค์การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแล้ว ยังสามารถเกื้อหนุนสังคมและสิ่งแวดล้อมให้พัฒนาและเติบโตควบคู่กันอย่างสมดุลไปพร้อมๆ กันด้วย (Social Responsibility Center, 2014)

แนวคิดเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมและการบัญชี สังคมของธุรกิจ

ความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจแต่เดิมนั้นในประเทศไทย องค์กรส่วนมากให้ความสำคัญกับการดำเนินการในด้านกิจกรรม เช่น การบริจาค องค์กรจึงมุ่งเป้าหมายความรับผิดชอบต่อสังคมไปในการการตอบแทน ทำความดีให้สังคมด้วยการให้หรือบริจาค (Office of the Public Sector Development Commission: OPDC, 2009) แต่แท้จริงแล้วความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจคือ การไม่ทำสิ่งที่ เป็นผลเสียต่อสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม แต่เป็นการคำนึงถึงสังคมส่วนรวมเพื่อสร้างความยั่งยืนในการดำเนินงานภายใต้หลักการดำเนินงานที่ดีมีจริยธรรม (Julsawat, 2015)

ความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทนั้นสามารถแบ่งได้เป็น 4 ระดับ ได้แก่

ระดับที่ 1 ข้อกำหนดตามกฎหมาย คือ การปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินธุรกิจ

ระดับที่ 2 ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ คือ การที่ธุรกิจคำนึงถึงผลกำไร และความอยู่รอดทางกิจการและสร้างผลตอบแทนให้ผู้ถือหุ้น โดยไม่ได้เบียดเบียนสิ่งแวดล้อมและสังคม

ระดับที่ 3 จรรยาบรรณทางธุรกิจ คือ การที่ธุรกิจสร้างผลประโยชน์ตอบแทนกับผู้ถือหุ้น และใส่ใจที่จะสร้างประโยชน์ตอบแทนสังคม

ระดับที่ 4 ความสมัครใจ คือ การที่ธุรกิจปฏิบัติตามความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยความเต็มใจ ไม่ได้มีการเรียกร้องจากสังคม (Rawinit, 2006)

โดยความสำคัญของความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจได้ถูกนำมาพัฒนาขึ้นเป็นการบัญชีตามความรับผิดชอบต่อสังคม (The Revenue Department, 2012) ซึ่งการบัญชีสังคม คือ การบัญชีที่ทำการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนจากการที่องค์กรได้สร้างประโยชน์ให้กับชุมชน สังคม ทั้งที่เป็นข้อมูลด้านการเงินและข้อมูลที่ไม่เกี่ยวกับการเงิน เป็นการบัญชีสมัยใหม่ที่จะช่วยในการวางแผน วิเคราะห์ และตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจของผู้มีส่วนได้เสียกับกิจการ (Thaweechan, 2013) ซึ่งสามารถแบ่งประเภทตามกิจกรรมได้ทั้งหมดดังนี้

1. การบัญชีตามความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นการเปิดเผยข้อมูลทั้งในทางการเงินและที่ไม่ใช่ทางการเงินหรือเรียกกันว่า ข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพที่เกี่ยวกับกิจกรรมทางธุรกิจ ประกอบด้วยรายงานเกี่ยวกับพนักงาน การบัญชี ทรัพยากรมนุษย์ และรายงานเกี่ยวกับความเสมอภาคทางสังคมของการบัญชีและอุตสาหกรรม ซึ่งนอกจากนี้การบัญชีตามความรับผิดชอบต่อสังคมยังเป็นที่รู้จักกันในอีกชื่อว่า การเปิดเผยความรับผิดชอบต่อสังคมและการรายงานของกิจการที่เกี่ยวกับสังคม

2. การบัญชีผลกระทบโดยรวมเกี่ยวข้องกับผลกระทบขององค์กรที่มีต่อสิ่งแวดล้อม ผลกระทบที่เกิดขึ้นมานั้นจำเป็นต้องมีการวัดต้นทุนเอกชนและต้นทุนสาธารณะ เพราะพื้นฐานของการทำบัญชีด้านผลกระทบโดยรวมนั้นถูกกล่าวถึงบ่อยครั้งในการวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์หรือในการบัญชีสังคมโดยครอบคลุมเนื้อหาสาระของการบัญชีสำหรับการบัญชีที่ยั่งยืน

3. การบัญชีเศรษฐศาสตร์สังคมเป็นขั้นตอนของการประเมินมูลค่าของกิจกรรมเงินทุนสาธารณะโดยการวัดมูลค่าใช้ทั้งการวัดทางการเงินและการวัดที่ไม่ใช่การเงิน

ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดจะประเมินค่าจากความคิดเห็นที่ทำการพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบเกี่ยวกับมูลค่าของรายการที่เกี่ยวข้องกับผลลัพธ์ที่ได้มา โดยให้ความสำคัญกับหน้าที่ในการตรวจสอบความคุ้มค่าของเงินและการตรวจสอบการดำเนินงานและการปฏิบัติงานด้วย

4. การบัญชีดัชนีทางสังคมเกี่ยวข้องกับการวัดเหตุการณ์ทางสังคมในระดับมหภาคเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์และประเมินขอบเขตของสิ่งที่ได้มาเพิ่มในระยะยาว ผู้กำหนดนโยบายระดับชาติและผู้มีส่วนร่วมอื่นๆ ในกระบวนการทางการเมืองระดับชาติและระดับภูมิภาคจะให้ความสนใจผลลัพธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์นี้

5. การบัญชีเกี่ยวกับชุมชนเป็นการนำเสนอรูปแบบทางการบัญชีที่ครบถ้วนเป็นรูปแบบการบัญชีที่รวมรูปแบบอื่นๆ ทั้งหมดเข้าไว้ในประเภทเดียวกัน ซึ่งมีการอภิปรายเกี่ยวกับการบัญชีสังคมว่าเป็นเพียงแนวคิดเนื่องจากยังไม่ได้นำไปปฏิบัติและยังไปกว่านั้นไม่มีความเป็นไปได้ที่จะประสบความสำเร็จ (Donsawai, 2004)

แนวคิดเรื่องความยั่งยืนขององค์กร

ศูนย์พัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคม ให้ความหมายของความยั่งยืนขององค์กรว่าหมายถึง การตอบสนองความต้องการของลูกค้านปัจจุบัน โดยไม่มีผลกระทบต่อความรู้สึกและความต้องการของลูกค้านปัจจุบันและอนาคต โดยที่ธุรกิจนั้นสามารถใช้ความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อเป็นเครื่องมือสนับสนุนการสร้างคามยั่งยืนให้กับองค์กร นั้นจึงหมายถึง ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรนั้นมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับความยั่งยืนขององค์กร (Social Responsibility Center, 2014) และอีกนิยามหนึ่งจากรายงานที่เรียกว่า Brundtland Report ได้กล่าวถึง ความยั่งยืนขององค์กรว่า หมายถึง วิถีการพัฒนาที่ธุรกิจสามารถตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ลดทอนความสามารถในการตอบสนองความต้องการของคนรุ่นหลัง (Sustainable Business Development Institute, 2013) โดยการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นแนวคิดที่ได้รับความนิยมอย่างรวดเร็วตั้งแต่

ทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา

แนวคิดในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ประกอบไปด้วย แนวคิดหลายแนวคิด ได้แก่ แนวคิดด้านเศรษฐกิจ แนวคิดด้านสังคม และแนวคิดด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งแนวคิดทั้งหมดเป็นการพยายามอนุรักษ์ธรรมชาติที่เป็นส่วนรวม หรือถ้ามีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินธุรกิจที่มีผลกระทบต่อคุณภาพของสิ่งแวดล้อมก็จะต้องมีการเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมในที่อื่นๆ เป็นการชดเชยให้กับสิ่งแวดล้อมที่ธุรกิจได้ทำลายไป เพื่อให้สิ่งแวดล้อมในภาพรวมหรือมหภาคยังคงคุณภาพได้อย่างเดิม ซึ่งทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทที่สำคัญของธุรกิจว่าสามารถช่วยเหลือเกื้อหนุน รวมถึงสร้างประโยชน์ให้สังคมส่วนรวมและพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้เติบโตควบคู่กันไปอย่างสมดุลกับการสร้างผลตอบแทนให้กับองค์กร ผู้มีส่วนได้เสีย และความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของธุรกิจ (Eua-arporn, 2015)

ความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจเป็นเรื่องในระดับองค์กรที่มีส่วนสนับสนุนเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืน การดำเนินธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมนั้นสามารถทำให้ธุรกิจเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนจนทำให้เกิดเป็นความยั่งยืนขององค์กรได้ โดยใช้แนวทาง แนวคิด หรือแนวปฏิบัติที่มีอยู่หลากหลายขององค์กรให้เหมาะสมและสอดคล้องกับแนวคิดของธุรกิจ ซึ่งมีปัจจัยในการพิจารณาที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นลักษณะวัฒนธรรม องค์กร ค่านิยม ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ การนำแนวคิดต่างๆ ทางธุรกิจเหล่านี้มาใช้ในการพัฒนาแก้ไข ปัญหาสังคมก่อให้เกิดเป็นคุณค่าเชิงเศรษฐกิจและสังคมไปพร้อมกัน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่สำคัญและเป็นสิ่งที่องค์กรต้องการมากที่สุด นั่นก็คือความยั่งยืนขององค์กร (Social Responsibility Center, 2014)

แต่อย่างไรก็ดี ปัจจุบันสังคมและสิ่งแวดล้อมมีความคาดหวังในระดับที่สูงขึ้นตามกระแสความรับผิดชอบต่อสังคมที่ทวีความรุนแรงขึ้น ธุรกิจจึงอาจต้องให้ความสำคัญและตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนได้เสียอย่างมีความรับผิดชอบต่อมากขึ้น ซึ่งบริษัทจะต้องมีแนวปฏิบัติให้

ครอบคลุมประเด็นสำคัญ ได้แก่ บรรษัทภิบาล การประกอบกิจการด้วยความเป็นธรรมซื่อสัตย์ มีความน่าเชื่อถือ เพื่อรักษาชื่อเสียงและภาพลักษณ์ของบริษัท การมีความโปร่งใสด้านภาษี การต่อต้านการทุจริต การเคารพสิทธิมนุษยชน การปฏิบัติต่อแรงงานอย่างเป็นธรรม ความรับผิดชอบต่อลูกค้าต่อผู้บริโภค การพัฒนาชุมชนและสังคม และการจัดการและใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

จากที่ได้กล่าวมา สิ่งสำคัญหรือกลไกสำคัญที่จะนำธุรกิจไปสู่ความยั่งยืนขององค์กรจึงเป็นเรื่องของการดำเนินธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมและการบูรณาการเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมจนกลายเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร (Social Responsibility Center, 2014)

แนวทางปฏิบัติในการเปิดเผยสารสนเทศ

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยให้ความสำคัญเกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ให้มีความยุติธรรมและเป็นไปตามระเบียบ ตลาดหลักทรัพย์จึงกำหนดให้กิจการมีหน้าที่เปิดเผยสารสนเทศที่จำเป็นต่อการตัดสินใจลงทุนในหลักทรัพย์ให้ประชาชนทราบอย่างถูกต้อง เพียงพอ และทันเวลา และทุกคนได้รับสารสนเทศอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการเปิดเผยสารสนเทศมี 6 ประการดังต่อไปนี้

1. การเปิดเผยสารสนเทศต่างๆ ที่สำคัญให้ประชาชนทราบโดยทันทีเกี่ยวกับการดำเนินงานที่สำคัญของกิจการ
2. การเผยแพร่สารสนเทศต่อประชาชนอย่างทั่วถึง โดยกิจการจะต้องเปิดเผยข้อมูลสารสนเทศที่สำคัญต่อประชาชนในลักษณะเพื่อให้มีการเผยแพร่ได้อย่างทั่วถึงเท่าที่ทำได้
3. กรณีที่มีข่าวลือต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นจริงหรือไม่เป็นจริงก็ตาม กิจการต้องชี้แจงเกี่ยวกับข่าวลือหรือข่าวสารนั้นโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้
4. การดำเนินการเมื่อมีการซื้อขายหลักทรัพย์ของกิจการจดทะเบียนผิดไปจากสภาพปกติของตลาด กิจการต้องแจ้งให้ทราบว่า กิจการไม่มีกิจกรรมใดๆ ที่สำคัญ

เกี่ยวกับธุรกิจและการดำเนินงานของกิจการ นอกเหนือจากที่ได้แจ้งให้ทราบแล้ว

5. การเปิดเผยในเชิงส่งเสริมที่ไม่มีเหตุอันสมควร กิจการต้องละเว้นการเปิดเผยสารสนเทศในลักษณะเชิงส่งเสริมที่เกินความจำเป็นในการตัดสินใจลงทุนในหลักทรัพย์ของกิจการ ซึ่งอาจทำให้ผู้ลงทุนหลงผิดและเป็นเหตุให้เกิดการเคลื่อนไหวของราคาหรือปริมาณการซื้อขายหลักทรัพย์ของกิจการโดยไม่มีเหตุผลสมควร

6. การซื้อขายหลักทรัพย์ของกิจการจดทะเบียน โดยใช้สารสนเทศภายใน บุคคลภายในต้องไม่ทำการซื้อหรือขายหลักทรัพย์โดยใช้สารสนเทศที่สำคัญที่ยังมิได้เปิดเผยต่อประชาชน แม้ว่าภายหลังจากที่สารสนเทศที่สำคัญได้เปิดเผยแล้วบุคคลภายในควรละเว้นจากการซื้อหรือขายหลักทรัพย์ของกิจการระยะหนึ่งเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ลงทุนได้มีการประเมินสารสนเทศนั้น (The Stock Exchange of Thailand, 2016)

ทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสีย

ทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสียนี้เป็นทฤษฎีที่สนับสนุนให้ธุรกิจนั้นดำเนินธุรกิจโดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้มีส่วนได้เสีย (Freeman, 1984) เป็นทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดของธุรกิจหรือใครก็ตามที่ส่งผลกระทบและได้รับผลกระทบจากความสำเร็จขององค์กร (Vichayadhon & Pitpreecha, 2012) โดยคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของธุรกิจ คำนึงถึงความใกล้ชิดกับองค์กร ผู้มีส่วนได้เสียกับธุรกิจสามารถแบ่งได้เป็นสองระดับ คือ

1. ผู้มีส่วนได้เสียปฐมภูมิ คือ ผู้ที่มีส่วนได้เสียโดยตรงกับธุรกิจ ได้แก่ เจ้าของเงินทุน ลูกค้า ผู้จัดหาวัตถุดิบ พนักงาน เป็นต้น
2. ผู้มีส่วนได้เสียทุติยภูมิ คือ ผู้มีส่วนได้เสียทางอ้อม ได้แก่ คู่แข่ง รัฐบาล ผู้บริโภคที่สนับสนุนองค์กร กลุ่มผลประโยชน์พิเศษ และสื่อต่างๆ เป็นต้น (Kannasoot, 2010)

ในการดำเนินธุรกิจ เมื่อผู้บริหารมีความคิดเกี่ยวกับ

ธุรกิจที่บริหารอยู่ว่าเป็นการสร้างสรรค์คุณค่าแก่ผู้มีส่วนได้เสียจะทำให้การดำเนินธุรกิจเป็นไปอย่างมีคุณค่าและมีแนวโน้มในทางที่ดี

การเปิดเผยข้อมูลด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมในรายงานประจำปีของบริษัท

การเปิดเผยข้อมูลรายงานความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม หรืออาจเรียกได้อีกหลายๆ ชื่อ เช่น รายงานสิ่งแวดล้อม รายงานแห่งความยั่งยืน รายงานการพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การเปิดเผยข้อมูลที่เป็นข้อมูลทางการเงินและไม่ใช่อะไรทางการเงินให้กับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ ซึ่งอาจทำได้ทั้งเปิดเผยในรายงานประจำปีหรืออาจเปิดเผยแยกต่างหากจากรายงานประจำปีก็ได้ ซึ่งมีหลายประเทศที่เริ่มต้นให้ความสำคัญกับการรายงานข้อมูลบัญชีสิ่งแวดล้อม และองค์การสหประชาชาติได้เสนอให้มีการรายงานการเงินเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในรายงานคณะกรรมการว่า สิ่งที่ต้องเปิดเผยนั้น ได้แก่ นโยบายด้านสิ่งแวดล้อม การปรับปรุงนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม การตอบสนองข้อกำหนดของรัฐบาล การปล่อยของเสียสู่สิ่งแวดล้อม ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและปัญหากฎหมายสิ่งแวดล้อม ผลกระทบของมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับกิจการ ซึ่งในแต่ละประเทศก็มีหลายประเทศที่ได้ให้ความสำคัญกับการเปิดเผยข้อมูลบัญชีสิ่งแวดล้อม เช่น แคนาดา สวีเดน เยอรมนี สหรัฐอเมริกา นอร์เวย์ ในประเทศนอร์เวย์นั้นได้กำหนดให้ธุรกิจต้องรายงานเกี่ยวกับการปนเปื้อนของสารต่างๆ ในรายงานคณะกรรมการบริษัท ในสหรัฐอเมริกาและแคนาดาได้กำหนดให้กิจการจะต้องเปิดเผยการปฏิบัติตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับด้านการลงทุน รายงาน และประมาณการต้นทุนที่จะเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในอนาคตด้วย

ในประเทศไทยได้เริ่มมีการเปิดเผยในช่วงวิกฤตการณ์ต้มยำกุ้ง ปี 2540 ซึ่งสามารถรายงานผ่านหลายช่องทาง แต่ในทางปฏิบัติ บริษัทต่างๆ มักรายงานไว้ในรายงาน

ประจำปี ซึ่งการเปิดเผยข้อมูลการบัญชีความรับผิดชอบต่อสังคมพิจารณาจากผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งได้แก่ กลุ่มชุมชน กลุ่มรัฐบาล กลุ่มพนักงาน กลุ่มลูกค้า และกลุ่มเจ้าของเงินทุน จึงแบ่งการเปิดเผยออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ เพื่อชุมชน เพื่อรัฐบาล เพื่อพนักงาน เพื่อลูกค้า เพื่อเจ้าของเงินทุน (Gray, Owen & Adams, 1996)

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Putta, Sudsomboon & Zumitzavan (2013) ศึกษาผลกระทบของความรับผิดชอบต่อสังคมทางการบัญชีที่มีต่อความยั่งยืนขององค์กรของธุรกิจการเงินในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า

1) ความรับผิดชอบต่อสังคมทางการบัญชี ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมมีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงลบกับความยั่งยืนขององค์กรโดยรวม

2) ความรับผิดชอบต่อสังคมทางการบัญชี ด้านความโปร่งใสมีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับความยั่งยืนขององค์กรโดยรวม

3) ความรับผิดชอบต่อสังคมทางการบัญชี ด้านการเคารพต่อแนวปฏิบัติสากลมีความสัมพันธ์และมีผลกระทบเชิงบวกกับความยั่งยืนขององค์กรโดยรวมในด้านความน่าเชื่อถือขององค์กร ด้านภาพลักษณ์ขององค์กร ด้านความมั่นคงทางการเงิน และด้านความมีชื่อเสียงขององค์กร

และ 4) ความรับผิดชอบต่อสังคมทางการบัญชี ด้านการเคารพต่อสิทธิมนุษยชนมีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับความยั่งยืนขององค์กรโดยรวม ด้านภาพลักษณ์ขององค์กร ด้านความมั่นคงทางการเงิน และด้านความมีชื่อเสียงขององค์กร

Sinbangwa (2016) ศึกษาเรื่อง การบัญชีสังคมและความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทยักษ์ต่อสังคมที่มีต่อความยั่งยืนของบริษัทยักษ์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จากการศึกษาพบว่า การบัญชีสังคมและความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทยักษ์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยนั้น มีผลต่อความยั่งยืนของบริษัทยักษ์ทั้งทาง

ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านความมีชื่อเสียง ด้านภาพลักษณ์ ด้านความสำเร็จ ด้านความมั่นคงทางการเงิน ด้านการยอมรับจากสังคม และด้านความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจ

Tongkachok & Chaikew (2013) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อการเกิดความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท ปัจจัยการกำกับดูแลกิจการเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท ปัจจัยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท

Thaweechan (2013) ศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง การบัญชีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมต่อความสำเร็จขององค์กรอย่างยั่งยืน จากการศึกษาพบว่า องค์กรที่ให้ความสำคัญกับการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมสามารถสะท้อนจิตสำนึก ความรับผิดชอบต่อที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการดำรงอยู่อย่างยั่งยืนขององค์กรต่อไป

Sarmiento (2004) ศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนของประเทศโปรตุเกส จากการศึกษาได้พบว่า กิจกรรมขนาดใหญ่ที่ประกอบกิจการในโปรตุเกส โดยเฉพาะกิจการด้านพลังงานต่างก็ให้ความสนใจและให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการในด้านสิ่งแวดล้อมและความรับผิดชอบต่อสังคมเนื่องจากมีผลกระทบต่อการดำเนินงานที่ยั่งยืนของกิจการ ดังนั้น กิจการจึงต้องทำความเข้าใจกับสังคมเรื่องประเด็นสิ่งแวดล้อม เพื่อให้กิจการสามารถดำเนินธุรกิจไปได้พร้อมกับความต้องการของสังคม

Cormier, Magnan & Velthoven (2005) ศึกษาเรื่อง การเปิดเผยข้อมูลสิ่งแวดล้อมในบริษัทขนาดใหญ่ที่ประกอบกิจการอยู่ในประเทศเยอรมนี ผลการศึกษาพบว่า กิจกรรมขนาดใหญ่ที่ประกอบกิจการในประเทศเยอรมนีให้ความสำคัญกับการเปิดเผยข้อมูลสิ่งแวดล้อม

โดยสมัครใจ เนื่องจากมีแนวคิดว่าการดำเนินงานของกิจการขนาดใหญ่มีผลกระทบต่อความต้องการของชุมชนในด้านสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก และชุมชนต่างก็ให้ความสนใจในด้านสิ่งแวดล้อม

Michelon, Pilonato & Ricceri (2015) ได้ศึกษาและสำรวจเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านบัญชีสังคมอย่างมีคุณภาพ ข้อมูลจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์พบว่า องค์กรที่นำการบัญชีเพื่อสังคมไปปฏิบัติด้วยความจริงใจจะทำให้ผู้มีส่วนได้เสียมีความเชื่อถือต่อการดำเนินงานขององค์กรมากขึ้นและมีแนวโน้มในทางที่ดี

Roberts & Wallace (2015) ศึกษาเรื่องเกี่ยวกับการบัญชีสังคมและการบัญชีสิ่งแวดล้อมกับอุตสาหกรรมบริการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ผลการวิจัยพบว่าการที่นำบัญชีสังคมและบัญชีสิ่งแวดล้อมไปปฏิบัติอย่างแท้จริงและมีความจริงใจจะทำให้กิจการสามารถดำเนินงานได้เป็นอย่างดี ได้รับการยอมรับ ทำให้กิจการดำเนินต่อไปได้อย่างยั่งยืน

สรุป

ข้อมูลเกี่ยวกับบัญชีในงบการเงินเป็นข้อมูลเพื่อสรุปผลการดำเนินงานของกิจการที่ช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินสามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจ การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับบัญชีสิ่งแวดล้อมหรือรายงานสิ่งแวดล้อมนั้นก็เป็นส่วนหนึ่งของสรุปผลการดำเนินการที่ทำให้ผู้มีส่วนได้เสียเห็นว่าบริษัทให้ความสำคัญและใส่ใจสิ่งแวดล้อมอย่างไบบ้างและเป็นวิวัฒนาการทางการบัญชีแขนงหนึ่งที่นักบัญชีได้มีการพัฒนาขึ้นมาจากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและจากผลการวิจัยตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นพบว่าความสำเร็จที่ยั่งยืนของธุรกิจไม่ได้เกิดจากการทำให้ธุรกิจได้กำไรสูงสุด เพราะกำไรสูงสุดเพียงอย่างเดียวทำได้เพียงแค่ทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จในระยะสั้นเท่านั้น แต่ความสำเร็จที่ยั่งยืนเป็นผลของความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจที่ได้รับการยอมรับจากสังคม ดังจะเห็นได้จากบริษัทที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมก็จะประสบความสำเร็จทางการเงิน เช่น การลดการใช้วัตถุดิบหรือลดของเสีย

ระหว่างผลิต ซึ่งก่อให้เกิดการลดค่าใช้จ่ายและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หรือองค์กรที่ดำเนินกิจการโดยไม่ใส่ใจสังคมและสิ่งแวดล้อมก็จะประสบปัญหาขัดแย้งกับประชาชน กลุ่มคนในสังคม และถูกต่อต้าน แต่องค์กรที่ใส่ใจสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างสมอดันเสมอปลายจนเกิดเป็นความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มคน เมื่อธุรกิจประสบภาวะวิกฤตจะได้รับโอกาสจากประชาชนและสังคมอยู่เสมอ เมื่อธุรกิจได้ทำกิจกรรมที่รับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้นก็ก่อให้เกิดเป็นความน่าเชื่อถือของบริษัท เพราะจากการสำรวจการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของหลายๆ ประเทศได้พบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมนั้นถือเป็นสินทรัพย์ที่สำคัญที่สุดของบริษัท เพราะเป็นสิ่งที่สร้างผลตอบแทนทางการเงินได้สูงกว่าค่าเฉลี่ยในอุตสาหกรรมอย่างเห็นได้ชัด (Corporate Social Responsibility Institute: CSRI, 2012)

ดังนั้น การรายงานด้านการบัญชีตามความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นความพยายามอย่างหนึ่งของกิจการที่จะนำเสนอข้อมูลต่อกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งกลุ่มบุคคลเหล่านี้มีสิทธิที่จะรับรู้ข้อมูลของกิจการตามสมควร อันจะทำให้กลุ่มบุคคลเหล่านี้สามารถวางแผนวิเคราะห์ ตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเห็นภาพรวมของกิจการได้ชัดเจนมากขึ้น อีกทั้งยังยังสามารถแสดงความเป็นพลเมืองที่ดี ซึ่งหมายถึงการที่องค์กรมีบทบาทความรับผิดชอบต่อในฐานะพลเมืองที่ดีของสังคม มีหน้าที่เช่นเดียวกับพลเมืองในการสร้างประโยชน์แก่ส่วนรวมด้วยการมีส่วนร่วมและพัฒนาสังคมที่ตนเองอาศัยและประกอบกิจการอยู่ โดยยึดหลักความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นพื้นฐานและยังสะท้อนจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสังคม ซึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งในการแสดงความจริงใจ ความมีน้ำใจ และความใส่ใจต่อชุมชนสังคม สร้างภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลที่ทำให้กิจการนั้นได้รับการยอมรับจากสังคม และส่งผลระยะยาว ทำให้กิจการนั้นสามารถประกอบธุรกิจได้อย่างยั่งยืนตลอดไป

References

- Accounting Standards Steering Committee. (1975). *The Corporate Report*. London: ICAEW.
- Collier, J. & Esteban, R. (2007). Corporate social responsibility and employee commitment. *Business Ethics: A European Review*, 16(1), 19-33.
- Cormier, D., Magnan, M. & Velthoven, B. V. (2005). Environmental disclosure quality in large German company inventive public pressures or institutional condition? *European Accounting Review*, 14(1), 3-39.
- Corporate Social Responsibility Institute: CSRI. (2012). *Guidelines for Social Responsibility*. Retrieved March 25, 2016, from https://www.set.or.th/sustainable_dev/th/sr/publication/files/corporate_social_responsibility.pdf [in Thai]
- Donsawai, S. (2004). *Factor Impacting Disclosure of Human Resources, Products and Aspects of Social Responsibility Accounting of Raw Material and Industrial Goods Companies*. Master's Thesis, Faculty of Accountancy, Chulalongkorn University. [in Thai]
- Eua-arporn, V. (2015). Corporate Social Responsibility. *Journal of Technology Promotion Association (Thailand-Japan)*, 19(222), 20-22. [in Thai]
- Freeman, R. E. (1984). *Strategic Management: A Stakeholder Approach*. Boston: Pitman.
- Gray, R., Owen, D. & Adams, C. (1996). *Accounting & Accountability: Changes and Challenges in Corporate Social and Environmental Reporting*. London: Prentice Hall.
- Julsawat, T. (2015). The Impact of Corporate Social Responsibility toward the Good Citizenship Behavior of Employee. *Panyapiwat Journal*, 7(3), 251-262. [in Thai]
- Kannasoot, A. (2010). *CSR concept of "enlightened self interest" developed by James E. Grunig*. Doctoral dissertation, Faculty of Communication Arts, Chulalongkorn University. [in Thai]
- Michelon, G., Pilonato, S. & Ricceri, F. (2015). CSR reporting practices and the quality of disclosure: An empirical analysis. *Critical Perspectives on Accounting*, 33, 59-78.
- Office of the Public Sector Development Commission: OPDC. (2009). *Corporate Social Responsibility*. Retrieved March 25, 2016, from <http://www.opdc.go.th> [in Thai]
- Putta, T., Sudsomboon, S. & Zumitzavan, V. (2013). Effects of Accounting Social Responsibility on Organizational Sustainability of Finance Businesses in Thailand. *Journal of humanities and social sciences Mahasarakham University*, 32(6), 63-69. [in Thai]
- Rawinit, W. (2006). *The effects of concept of accounting social responsibility on images of Charoen Pokphand Group*. Master's Thesis, Faculty of Public Relations, Chulalongkorn University. [in Thai]
- Roberts, R. & Wallace, D. M. (2015). Sustaining diversity in social and environmental accounting research. *Critical Perspectives on Accounting*, 32, 78-87.

- Rojanasukan, W. & Srijunpetch, S. (2004). Social Responsibility Accounting. *Journal of Business Administration, Faculty of Commerce and Accountancy, Thammasat University*, 27(103), 1-13. [in Thai]
- Sarmiento, D. D. (2004). Study of environmental sustainability: The case of Portuguese polluting industries. *Energy*, 12(5), 9.
- Sinbangwa, C. (2016). *Social accounting and corporate social responsibility on the sustainability of listed companies in the Stock Exchange of Thailand*. Master's Thesis, School of Accountancy, Sripatum University. [in Thai]
- Sincharoonsak, T. (2011). The Earnings Quality in the financial statements. *Sripatum Chonburi Journal*, 8(2), 52-55. [in Thai]
- Social Responsibility Center. (2014). *Sustainable Development*. Retrieved March 17, 2016, from https://www.set.or.th/yfs/main/download/YFS_Reading04.pdf [in Thai]
- Sustainable Business Development Institute. (2013). *CSR for Corporate Sustainability*. Retrieved March 25, 2016, from https://www.set.or.th/yfs/2015/download/YFS2015_YFSCamp2015_Reading08.pdf [in Thai]
- Thaweechan, S. (2013). Social Responsibility and Environmental Accounting: Corporate Sustainability Approach. *Naresuan University Journal*, 21(1), 136-141. [in Thai]
- The Revenue Department. (2012). *Sanpakornsarn: Social Responsibility*. Retrieved March 24, 2016, from http://www.sanpakornsarn.com/page_article_detail.php?aID=459 [in Thai]
- The Stock Exchange of Thailand. (2016). *Disclosure and transparency*. Retrieved March 17, 2016, from https://www.set.or.th/sustainable_dev/th/cg/disclosure_p1.html?printable=true [in Thai]
- The Stock Exchange of Thailand. (2016). *Notification of The Stock Exchange of Thailand Re: Guidelines on Disclosure of Information of Listed Companies (Bor.Jor./Por.23-00)*. Retrieved March 23, 2016, from https://www.set.or.th/dat/content/rule/th/BorJorPor2300_TH.pdf [in Thai]
- Tongkachok, T. & Chaikew, A. (2013). The Factors Influencing Corporate Social Responsibility of Listed Companies in the Stock Exchange of Thailand. *Journal of Management Sciences*, 30(1), 27-44. [in Thai]
- Vichayadhon, T. & Pitpreecha, R. (2012). Corporate Social Responsibility Indicators for energy business in Thailand. *Journal of Public Relations and Advertising*, 5(1), 88-89. [in Thai]

Name and Surname: Chuenkamol Sinbangwa

Highest Education: Master's Degree, Sripatum University

University or Agency: Sripatum University

Field of Expertise: Accounting

Address: 98/259 Rama 9 Rd., Huaykwang, Bangkok 10310

วารสาร

ปัญญาภิวัตน์

PANYAPIWAT JOURNAL

Volume 10 No. 1 January - April 2018

